

ЖАНАТ
ЕЛШІБЕКОВ

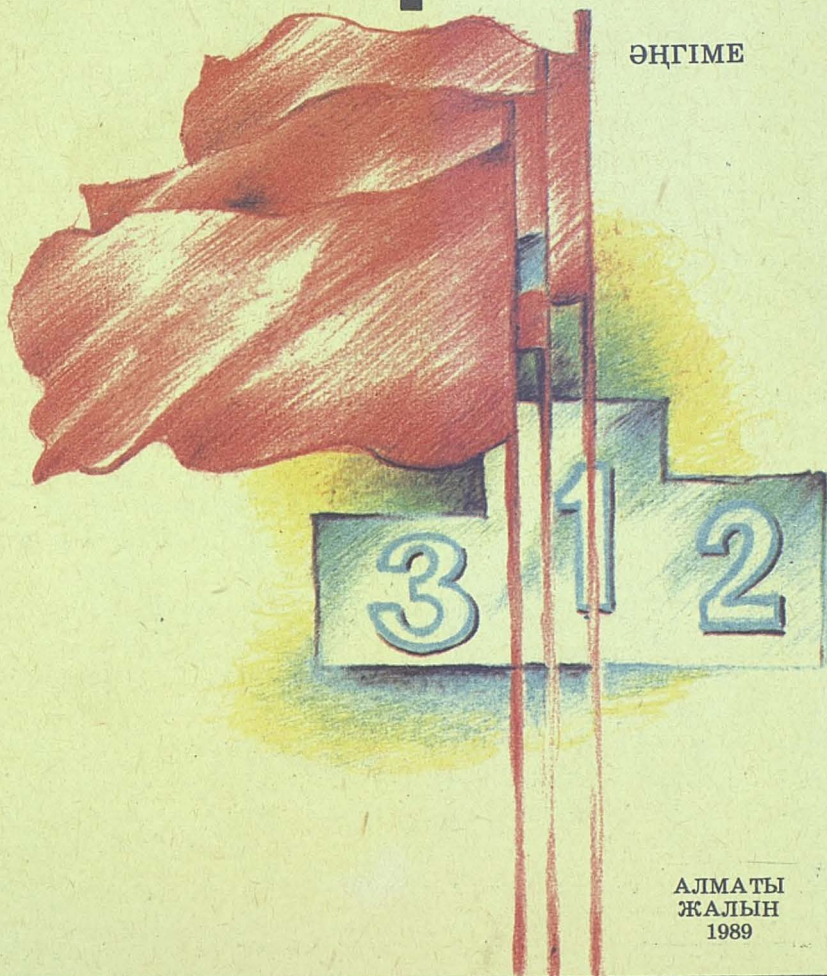
Қарлығаш

ЖАНАТ
ЕЛШІБЕКОВ
Қарлығаш

ӘҢГІМЕ

АЛМАТЫ
ЖАЛЫН
1989

Күн жексенбі еді. Екінші класта оқитын Қарлығаш пен інісі Заңғар таңертеңгі тамақ үстінде әке-шешесіне жарыса өз ойларын білдірді:

— Хайуанаттар паркіне барайықшы.

— Бүгін демалыс емес пе?! Үйде отыра береміз бе?

— Құлындарым-ау, талай мәрте көрген парктерің ғой! Күн ыстық, босқа шаршайсыңдар. Одан да аулада ойнасаңдаршы...

Шешесінің оңайлықпен келіспейтінін сезген екеуі уәделесіп алғандай қосарлана сөйледі.

— Апа, жаңадан әкелген Африка мысығын әлі көргеміз жоқ.

— Иә... Біздің кластағы балалардың бәрі де көріпті. Тіпті кейбіреулері екі-үш реттен көрген. Мен ғана...— Бұртия қалған Қарлығаш сөзінің соңын естіртпей жіберді.

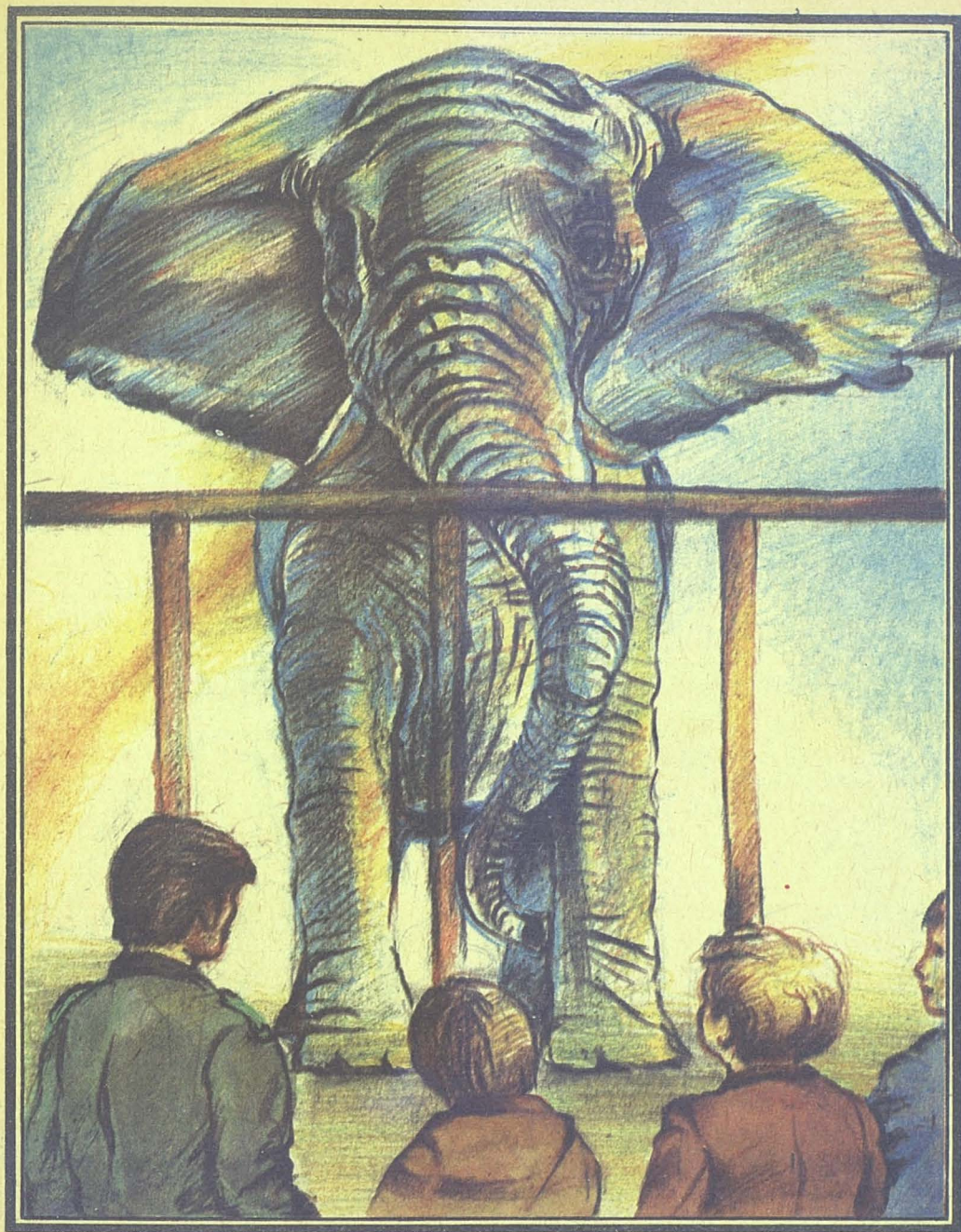
Сол-ақ екен, манадан үн-түнсіз отырған әкесі әдеттегі көңілшектігіне салып:

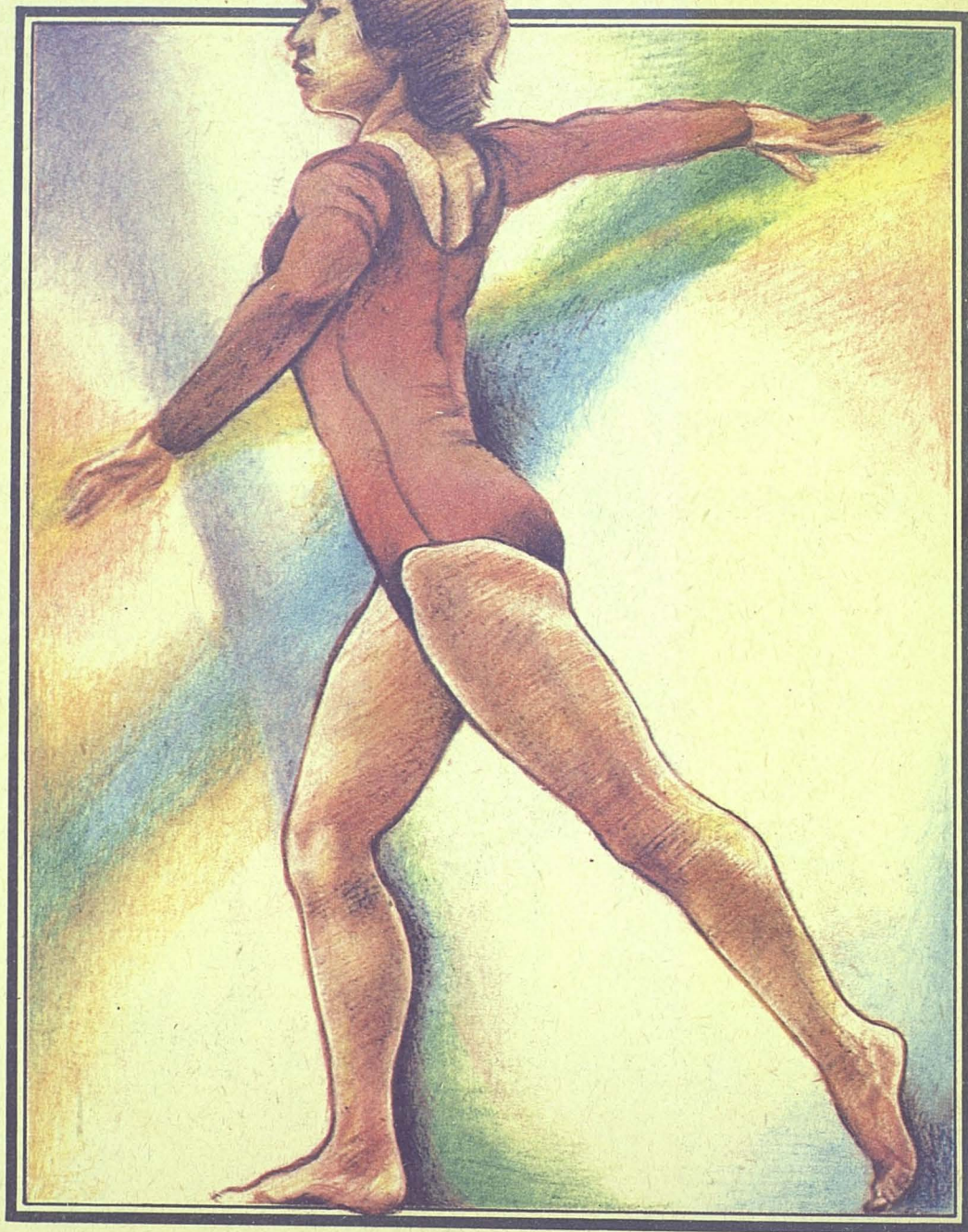
— Барсын да,— деді орнынан түрегеліп.— Хайуанаттар паркіне өзім-ақ апарып келейін.

— Жарайды, ендеше. Бірақ кешке дейін жүріп алмаңдар. Жаңағы айтқан мысықты көрсеңдер болды ғой.

Қуаныштан жүздері балбұл жанған Қарлығаш пен Заңғар қолдарын шапалақтап, «уралап» жіберді. Қарлығаш әлгіндегі өкпелеген сәтін де ұмытып кеткендей. Шешесінің мойнына еркелей асылып, бетінен сүйді.

...Олар хайуанаттар паркін тұңғыш көргендей ұзақ аралады. Тор үйшіктердегі, ашық алаңқайлардағы аңдар мен құстарды

қызыға көріп жүр. Судан басын қылтитқан ақ аю, ағаштан ағашқа тынымсыз секірген шимпанзе мен орангутан. Бүкіл бақты басына көтере ақырған арыстан, тар үйшікте маза таппай ерсілі-қарсылы жүгірген қасқырлар... Құстардың түр-түрі... Сондай ғажап, шетінен керемет! Маңайына маңғаз көз тастаған үнді пілінің қылығы мүлдем өзгеше. Ұзын тұмсығын темір шарбақтың арасынан жүгіртіп конфет сұрайтынын қайтерсің.

— Заңғар!

Бағанадан «қайда әлгі мысығың» деп қылқылдап жүрген інісі көрінбеді.

Әкесінің қолынан сытыла беріп, арықтан секірген Қарлығаш ағаш түбіріне сүрініп, етпеттей құлады.

Жалма-жан мұны шашына ақ бантик байлаған қара торы қыз жерден көтеріп алып, алақанымен тізесін сипады.

— Қалай, ауыра ма? Неге жалғыз жүрсің? Атың кім? Мөлтілдеп көзіне жас алған ол:

— Қарлығаш,— деді.

— Қарлығаш? Менің де атым — Қарлығаш. Екіншілей байқа. Асықпа! Жүр, Африка мысығын көрейік.

Осы кезде бұлардың жанына әкесі мен Заңғар да келді.

— Қарағым, Қарлығашпысың? Рақмет!— деді әкесі.

Осы кезде балалардың сыбыр-күбірі естілді.

— Қарлығаш...

— Қасындағы Наташа...

— Рас айтасың. Наташа мен Қарлығаштың өзі.

— Чемпиондар да паркке келеді екен ғой!..

— Балмұздақ та жейді екен-ау?!

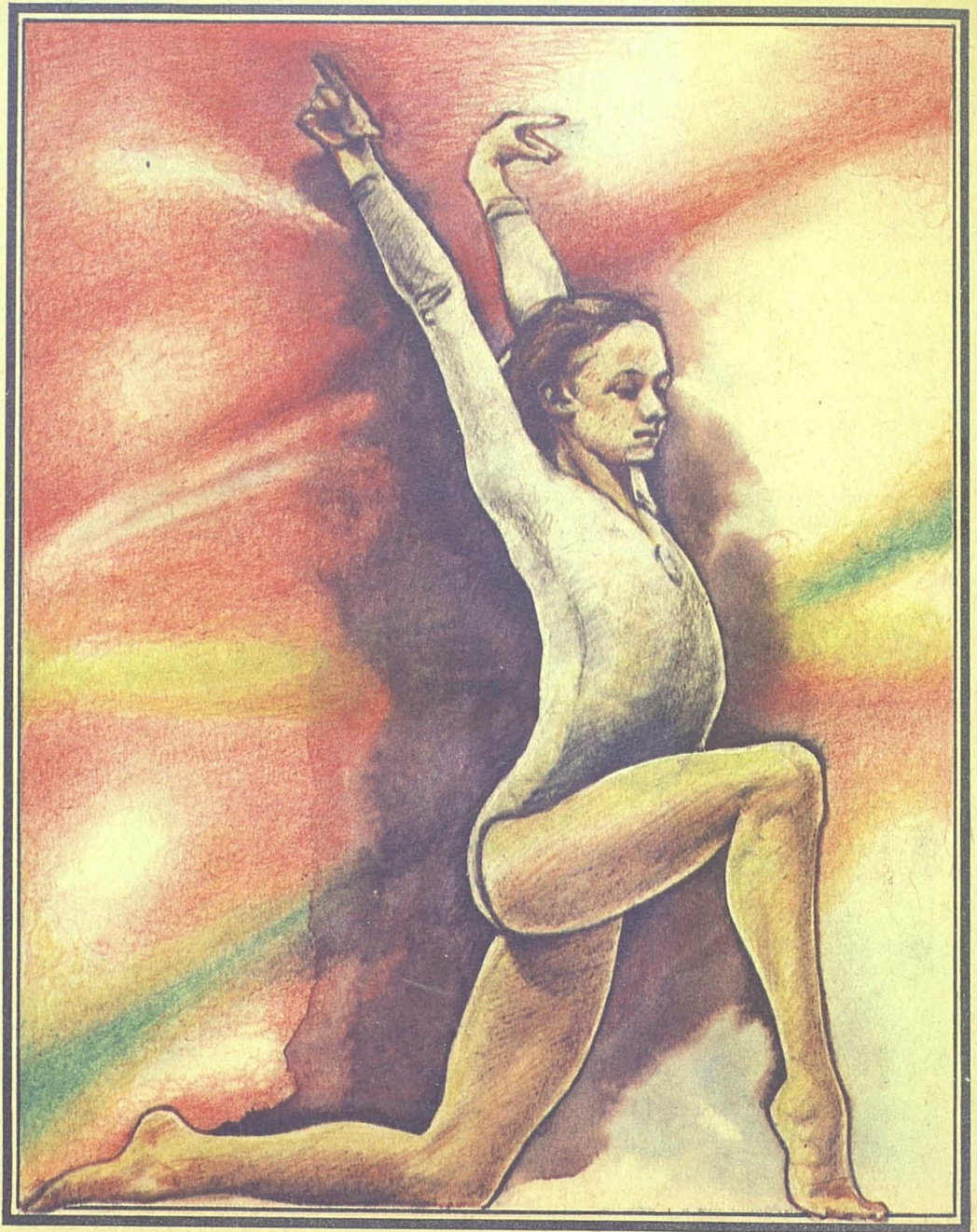
— Оған неге таңырқайсыңдар? Олар да біз секілді...

Қарлығаш та бұларды енді жазбай таныды.

— Көке, Қарлығаш пен Наташаны қарашы,— деді. Балалардың бәрі танып тұр.

— Иә, оларды кім білмейді?— деді әкесі.— Үлкен де, кіші де біледі! СССР құрама командасы сапында Қарлығаш пен Наташа талай рет халықаралық жарыстарға қатысып, жеңімпаздар аталып жүр емес пе?

Осы кезде Қарлығаштың көз алдына теледидардан көрген гимнасшылардың жарысы қаз-қалпында елестей берді...

...Аумағы ат шаптырым зәулім спорт сарайы араның ұясындай құж-құж қайнайды. Төрт жылда бір айналып келер ең үлкен спорт мерекесі — СССР халықтарының жазғы спартакиадасы программасы бойынша спорттық гимнастикадан шешуші бәсекелер өтіп жатыр. Кілем төселген шаршы алаңда гимнасшылар кезекпен еркін жаттығуларын көрсетуде. Төрешілер алқасы әр қимылды жіті қадағалап, спортшыларға әділ бағаларын беруде. Ал кілем төңірегінде жағалай түрлі гимнастикалық аспаптар... қос білікті брусья, аспалы шығыршық, тізбекті турник, табаның әрең сыятын қырлы бөрене қойылған. Еліміздің түкпір-түкпірінен келген ең таңдаулы жүз жиырма гимнасшы бірінен кейін бірі өнер көрсетуде.

Шетінен сымбатты да сұлу спортшылардың қимыл-қозғалысы кімді болсын риза еткен. Қарлығаш та қатты қызыққан. Теледидар алдынан қозғалмаған ол ас үйде жүрген шешесіне:

— Апа, біздің қазақстандық гимнасшылар, — деді дауыстап.

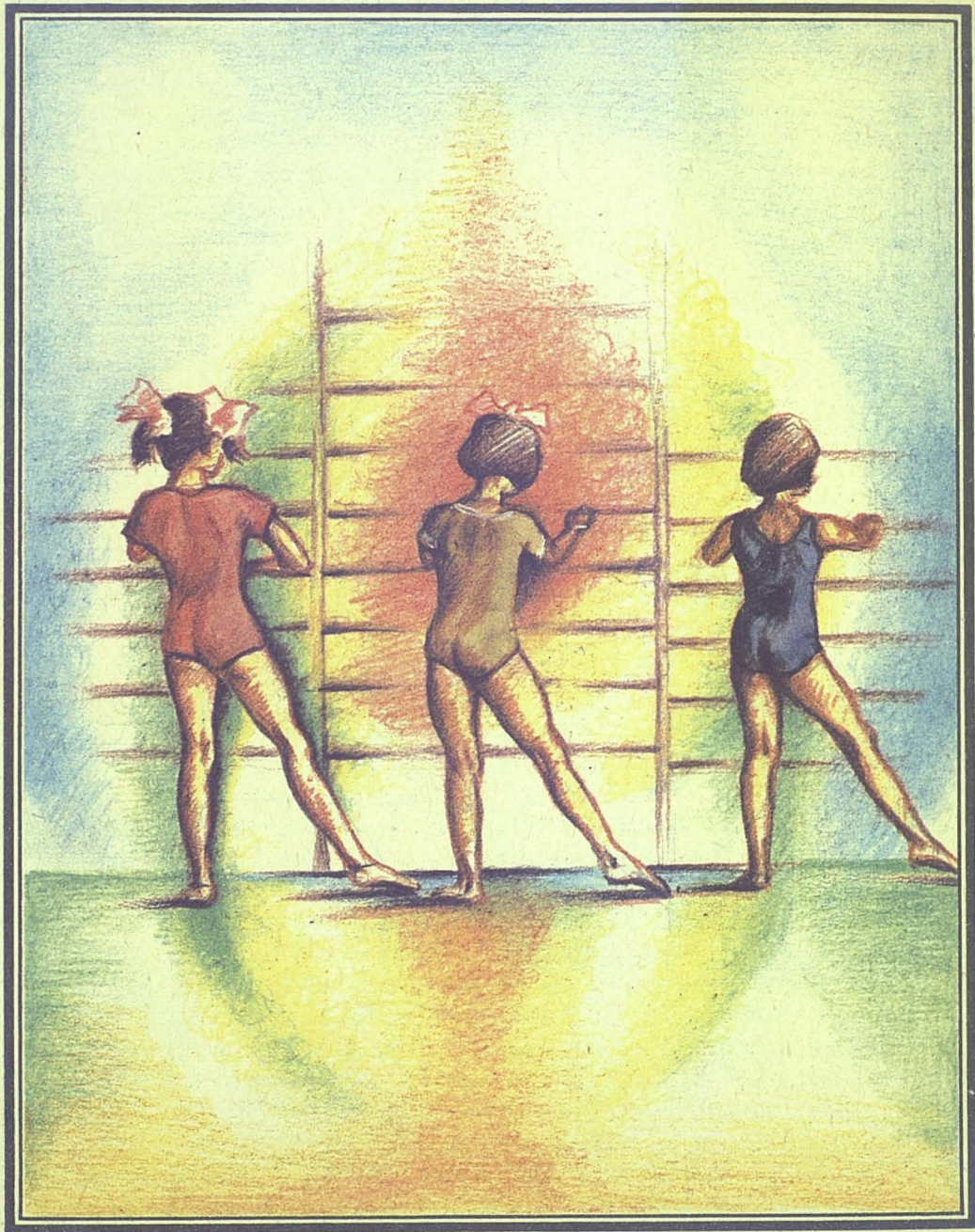
— Біздікі қайсысы? — Бір бүйірден киліккен Заңғар диванға жайғасты.

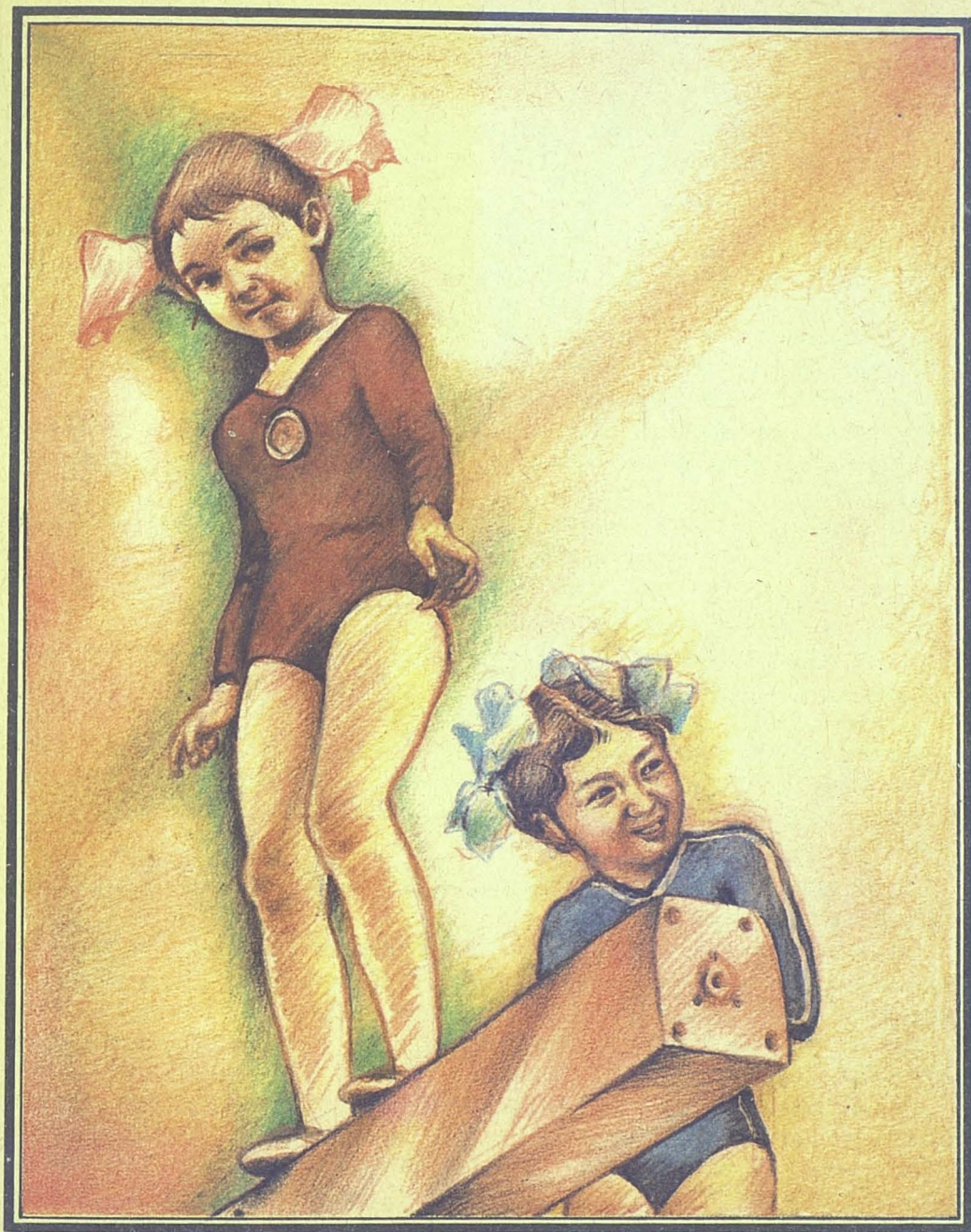
Сөйткенше болған жоқ, хабарлаушының саңқылдаған даусы естілді:

— Енді алматылық гимнасшы, халықаралық дәрежедегі спорт шебері Қарлығаш Қалиева еркін жаттығуын орындайды.

Хабарлаушы-диктор таныстыру сөзін одан әрі жалғастырды:

— Қарлығаштың есімін білмейтіндер бүгінде некен-саяқ. Үлкен спорттағы өмір жолын мектептегі үйірмеден бастаған ол спорттық гимнастикадан 1979 жылы оқушылардың республикалық спартакиадасында жеңістің биік тұғырына тұңғыш рет көтерілді. Келесі жылы Қазақстанның абсолютті чемпионы атанды. Ал 1981 жылы Корея Халық Демократиялық Республикасында өткен халықаралық турнирде бірінші орынды жеңіп алғаны үшін Қарлығашқа «Халықаралық дәрежедегі спорт шебері» деген жоғары атақ берілді. Жетінші класқа дейін Алматы маңындағы Есік қаласында оқыған. Гимнастика-

мен де сонда шұғылданған. Қазір Алматыдағы спорт мектебінде оқиды.

Көзі күлімдеген Заңғар:

— Ой, керемет екен, — деп қалды.

«Тыныш отыр» дегендей Қарлығаш сұқ саусағымен ернін басты.

Шешесі де ұлының басынан үнсіз сипап, теледидарға үңіле түсті. Шаршы алаң бұрышында еліктің лағындай ғана қаршадай қыз тұр. Төрешінің белгі беруі мұң екен, қос қолымен жер тірей алға ұмтылған ол тегеурінді серпінмен биікке көтеріліп жеп-жеңіл шыр көбелек айналып, екі рет сальто жасады. Бұл — гимнастикадағы ең қиын жаттығу. Тура осы сәт жанкүйерлерге қосылып, залдың төрінде отырған Нелли Ким, Людмила Турищева секілді әйгілі гимнастика шамшырақтары да қуана қол соққан.

— Қандай тамаша өнер көрсетті! — деді Қарлығаш та қол соғып.

— Ғажап!

— Жарайсың, қызым!

— Алтын медальға жарты ұпай жетпей қалды-ау, — деді Қарлығаш мұңайыңқырап.

— Қап-ай! — деп Заңғар да өкінді.

Балаларының көңіл күйін сезген шешесі өз ойын білдірді:

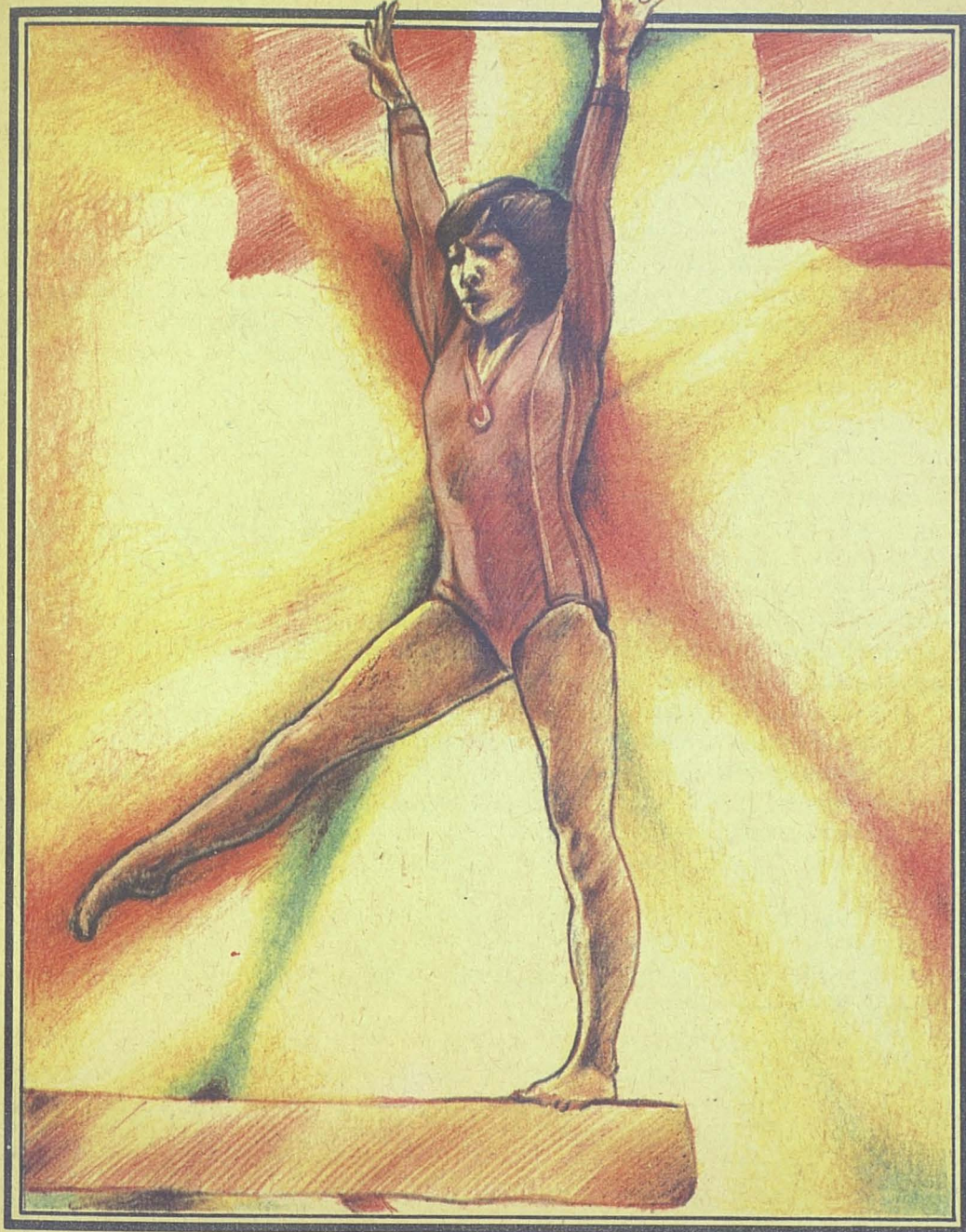
— Жеңіс оңайлықпен келмейді, құлындарым. Екеуі де ерледі. Жүзден озып, жүлдегер атанды. Қарлығаш пен Наташа нағыз спортшы екен.

Ана сөзі бұлардың көңілдерін көтеріп жіберді. Екеуінің де жанары жайраң қақты.

Жарыс аяқталысымен, спартакиада жүлдегерлерімен телекөрермендер жүздесуі өткізілді. Спорттағы алғашқы қадамдары жайында гимнасшылардың өздері әңгімеледі. Көпшілік тілегі бойынша, Қарлығаш та гимнастикаға қалай келгенін сыр етіп айтып берді.

— Есік қаласындағы өзім оқыған мектептің спорт залын ешқашан ұмытпаймын. Сабақтан кейінгі бос уақытымның көбін сонда өткізетінмін. Анатолий Анатольевич пен Нина Васильевна Тихомировтар менің сүйікті ұстаздарым болды.

Олар маған күрделі де қиын жаттығуларды үйрететін.

Спорт — мәңгі қозғалыс, үнемі ілгері ұмтылу. Тұңғыш жауапты сын да басталды. Өзім оқитын мектептің спорттық намысын қорғап аудандық, облыстық жарыстарға қатыстым. Әлденеше рет жеңіске де ие болдым. Он екі жасымда СССР спорт шеберінің нормасын орындадым. Сондағы анашым Тотияның қуанғанын көрсең!.. Гимнастикамен айналысуым жақсы оқуыма мүлдем кедергі келтірген жоқ. Кітап оқуды ұнатамын. Әсіресе спорт тақырыбына жазылған туындыларды үзбей оқимын. Юрий Власовтың, Нелли Кимнің кітаптары қатты толқытты. Спорт — бейбітшілік елшісі деген сөздің аясы өте кең. Гимнастикамен айналысқалы көп дос таптым...

* * *

1980 жылдың октябрі... Астана алтын күздің тамаша бояуына шомылған. Гимнастикадан Қазақ ССР кубогы үшін республика біріншілігі өтіп жатты. Бұл — Қарлығаш өміріндегі ең үлкен жарыс. Республиканың түкпір-түкпірінен келген тәжірибелі спортшылар өзара күш сынасуда. Әсіресе Брейгина, Харисовалар тәжірибелі, ысылған гимнасшылар. Ал күштілер арасындағы бәсеке қай кезде де тартысты өтетіні белгілі.

Жас гимнасшылар топ алдында бірінен соң бірі шеберліктерін көрсетуде. Жанкүйер қауымда дегбір жоқ. Бірде көз ілеспес шапшаң қозғалысқа тәнті болып қол соқса, енді бірде мүлт кеткен қателіктерін байқағанда іштей тынып, үн-түнсіз отырып қалады. Кезек Қарлығашқа да жетті.

— Есік қаласынан келген 13 жасар гимнасшы Қарлығаш Қалиева.

Хабарлаушының даусы зал ішін кернеп кетті. Ортаға талдырмаш қара торы қыз шықты. Алдындағы өнер көрсеткен өзге құрбыларына қарағанда әлдеқайда нәзік. Үстінде сары жолақ костюм.

Іле тылсым тыныштық орнады. Мыңдаған жанар ортада ілкі сәт мүсіндей қатып қалған кішкентай гимнасшыға қадалған. Баяу ғана естілген әдемі әуен бірте-бірте шалқи көтеріліп, кең залдың ішін шарлап кетті. Жеп-жеңіл қимыл... Әсем әуезге үздіксіз айналып жатқандай. Ұршықша үйірілген Қарлығаштың әр қозғалысын жіті қадағалаған жанкүйер

қауым балауса гимнасшының еркін де нық қадамына сүйсінген. Зал ішін кернеген музыканың соңғы аккордтары ғажайып екпіндерге ұласты. Сол мезет... әлгінде ғана айдын көлде аққудың көгілдіріндей қалқыған ол қос қолын алға сермей көз ілеспес жылдамдықпен серпіліп барып, сонадайға тіп-тік тұра қалды. Осы уақытта қол соққан жанкүйерлер зал ішін дүр сілкіндірді.

— Жарайсың, Қарлығаш!

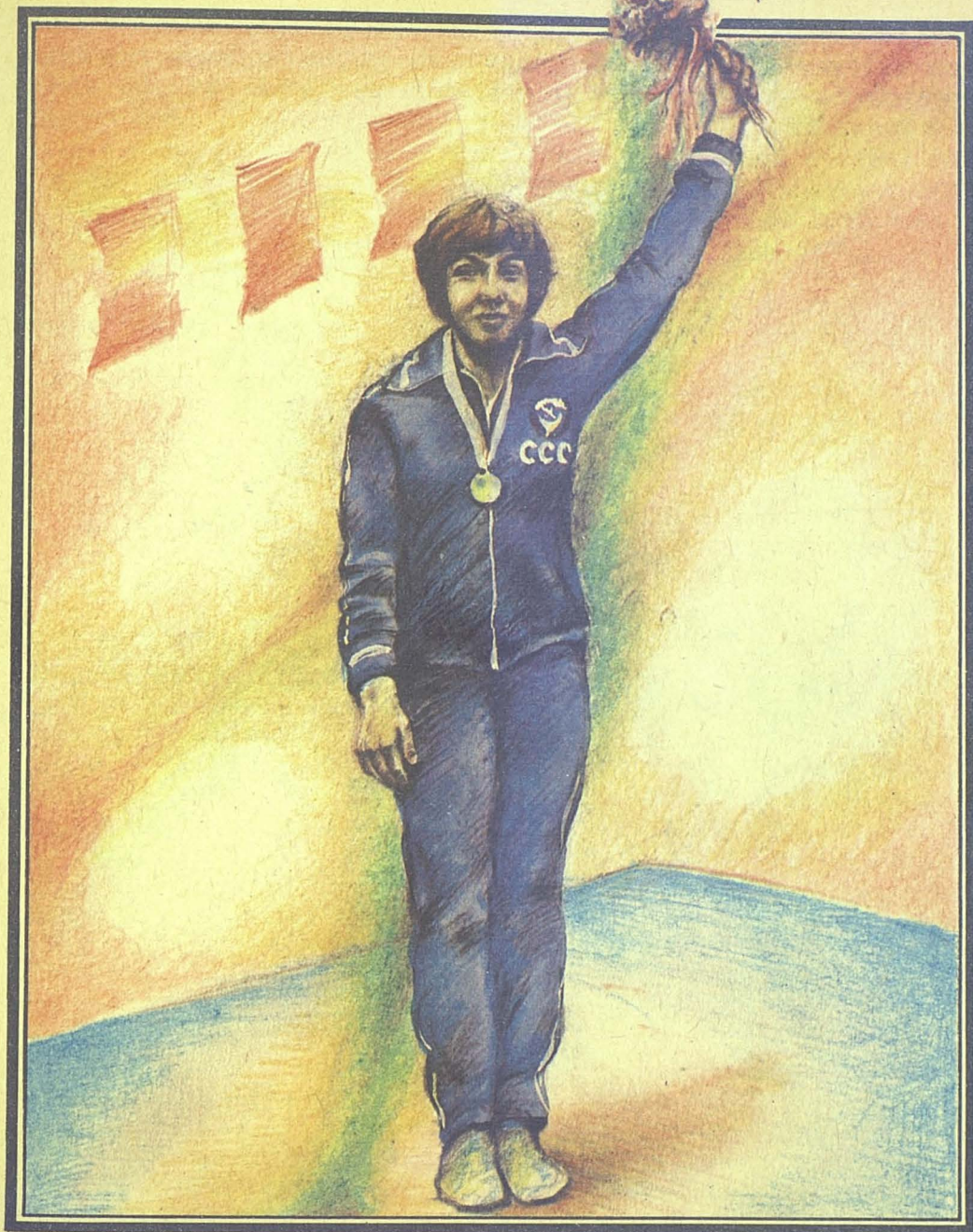
— Қарлығаш, Қарлығаш!

Екі құлағы шыңылдаған ол ештеңені естімеген. Маңдайынан аққан тер бал-бұл жанған жүзін жуған. Жүрегі лүп-лүп соғады. Қуанышын да жасыра алмады. Төңірегіне қос қолын көтеріп, әлденеше мәрте басын иген.

Осы жолы Қарлығаш гимнастикалық сальтоны мүлтіксіз асқан шеберлікпен орындады. Одан кейінгі екінші жаттығу брусьяда да үздік өнерімен көпшілік жұртты тәнті қалдырды. Ал бөрене үстіндегі жаттығулары үшін ең жоғары 10 баллға ие болды. Сөйтіп, асқан шеберлігімен дараланған Қарлығаш Қалиева Қазақ ССР-інің абсолютті чемпионы атанды.

Аз уақытта Қарлығаш белгілі спорт мамандарының назарына ілікті. Болашағына зор үмітпен қараған оған одақтық жарыстарға қатысуға әрдайым үлкен сенім көрсетілетін. Бала гимнасшы Фрунзе, Гродно, Ярославль, Қарағанды қалаларында болған додалы бәсекелерге арнайы шақырылды. Әсіресе Томскіде өткен жасөспірімдер арасындағы СССР біріншілігі Қарлығашқа екі бірдей қуаныш сыйлаған еді. Таңдаулы саңлақтар арасынан суырылып шығып, жүлделі екінші орынға көтерілуі — үлкен жетістік. Ал осы жолы жеңіп алған күміс медаль оған халықаралық жарыстарға қатысуға еркін жол ашқан. СССР құрама командасына мүше болып қабылданған Қарлығаш Монғол Халық республикасында, Корей Халық Демократиялық республикасында өткен халықаралық турнирлерге қатысып, туған елге жеңіспен оралды.

Қазақстандық жас гимнасшы туралы «Советский спорт» газеті жылы лебіз білдіріп, гимнастика «жұлдыздарының» қатарына тағы бір жарық жұлдыздың қосылғанын айрықша жазуы қуанышты-ақ. 1983 жылы Рига қаласында болған халықаралық жарыста Қарлығаш күміс медальді жеңіп алды.

Оның еркін жаттығуда орындаған 720 градустық сальтосын, қол тірей секірудегі 360 градустық «цукахарасын», бөренедегі «бұрандалы» сальтосы аса жоғары бағаланған болатын.

* * *

— Мен де чемпион боламын,— деді осы кезде Заңғар.

— Қарлығаш секілді менің де гимнаст болғым келеді.

— Несі бар әлі кеш емес, мектебіңдегі гимнастика үйірмесіне қатысыңдар...

Заңғар мен Қарлығаш «уралап» орнынан тұрып кетті.

10 т.

Для детей дошкольного возраста

Жанат Елшибеков

КАРЛЫҒАШ

рассказ

(На казахском языке)

ИБ № 3668

Редакторы — Х. Байназарова. Суретшісі — А. Басенов. Көркемдеуші редакторы — А. Тіленшиев. Техникалық редакторы — Р. Винокурова. Корректорлары — Ә. Смағұлова, Л. Асенова

Теруге 24.04.87 жіберілді. Басуға 6.06.89 қол қойылды. Форматы 70×90^{1/16}. Қағазы офсет. Қаріп түрі «мектептік». Офсеттік басылды. Шартты баспа табағы 1,17. Есептік басылудағы табағы 1,21. Шығыңқы бояу көлемі 5,85. Тиражы 30.000 дана. Заказ № 806. Бағасы 10 тиын.

Қазақ ССР Баспа, полиграфия және кітап саудасы істері жөніндегі мемлекеттік комитетінің «Жалын» баспасы, 480124, Алматы қаласы, Абай проспекті, 143-үй. Қазақ ССР Баспа, полиграфия және кітап саудасы істері жөніндегі мемлекеттік комитетіне қарасты «Кітап» полиграфиялық кәсіпорындары өндірістік бірлестігінің Кітап фабрикасы, 480124, Алматы қаласы, Гагарин проспекті, 93-үй.

Е 4802040000—92 49—89
408(05)89

© «Жалын» баспасы — 1989

ISBN 5—610—00024—6